

Et sted å bo

-Grunnlaget for å bli en aktiv
samfunnsdeltaker etter soning

Eva Johannessen, prosjektleder NAV Stange
Oda Pettersen, prosjektmedarbeider NAV Stange

Prosjekt – Fra innsatt til aktiv samfunnsdeltaker

Vi ønsker å få en tettere og mer systematisk tverrfaglig oppfølging av innsattes soningsløp, slik at hver enkelt innsatt har bedre oversikt og større forståelse for egen situasjon i overgang mellom soning og løslatelse, eller mellom soningsformer.

De innsatte kommer fra ulike steder i Norge, og alle kommuner og bydeler har ulike ordninger for sine sosiale tjenester. Samtidig leveres både NAVs tjenester og helsetjenester fra Stange kommune. Ved å bruke tjenestedesign, hva trenger bydelene/kommunene og brukerne, og hva tilbyr vi på de forskjellige lokasjonene. Kan vi finne gapet mellom tilbud og behov. Hva er hensiktsmessige tjenester? Hvordan tenker og arbeider de enkelte ansatte i fengselet for å gjøre den innsatte i stand til selv å ta grep om eget liv og egen situasjon?

Kartlegging av hvordan brukerstien fungerer i dag, og hvordan de ulike importerte tjenester samarbeider om den enkeltes helhetlig situasjon. Hvor er fallgruvene? Hvor er vi sårbare?

Det å systematisk teste og dokumentere den tverrfaglige forankringen i de ulike delene av brukerreisen for innsatte i fengsel, slik at vi kan dra nytte av, og målrettet utvikle kompetansen hos medarbeiderne som er i kontakt med de innsatte. Hvordan kan vi bruke ressursene som allerede finnes i fengselet til å få en mer kunnskapsbasert, effektiv og sømløs brukerreise i møte med NAV, Kriminalomsorgen, tilbakeføringskonsulent, helseavdelingen i fengselet – spesielt rus/psykiatri (= kommunal tjeneste), skole etc.?

Sentralt her vil være å komme så tidlig som mulig i posisjon for samtaler og kartlegging av brukers behov både før, under og etter løslatelse. Målet er å identifisere den innsattes helhetlige hjelpebehov og bidra til en sømløs overgang etter soning.

Inntektssikring

Vi ser at en stor andel av de innsatte har oppfølging og inntektssikring gjennom NAV.

Uføretrygd og alderspensjon: Får utbetalt ytelsen i innsettelsesmåneden og måneden etter. Deretter vil utbetalingen av uføretrygden bli stanset. Om du forsørger barn (uansett hvor mange), vil du få utbetalt 50 prosent av uføretrygden. Utbetalingen settes i gang igjen den måneden du blir løslatt.

Arbeidsinntekt: Stoppes under fengselsopphold.

Sosialstønad: Livsopphold stoppes og de med kortere soning kan beholde dekning av husleie og strøm

Dagpenger: Stoppes under fengselsopphold.

AAP: Har man som hovedregel ikke rett til ytelsen og den stoppes under fengselsopphold.

Inntekt/stønader til deltakerne

Alder	Arbeidsinntekt	AAP	Dagpenger	Uføre	Sosialstønad	Ingen inntekt/stønader
30 -	3	4	2	3	4	3
30 +	13	2	3	7	8	6

Boligsituasjon

Boligsituasjonen er utfordrende for mange i målgruppen. Flere av dem har bodd hos andre og har ustabile og midlertidige boforhold.

- De som eier klarer ikke å betjene lån og faste utgifter som strøm og kommunale avgifter. Deltakere som ikke har aktiv sak ved NAV, blir ikke kontaktet for kartlegging og identifisering av hjelpebehovet.
- De som leier klarer ikke betjene husleie, strøm og andre utgifter.
- Innsatte med rusproblematikk opplever utfordringer med å komme seg inn på boligmarkedet, også kommunal bolig.
 - Ikke gode referanser
 - Ofte historie med rot og støy. Kommunene har store utfordringer med denne gruppen.

Boligsituasjon

- Mange av dem som har bolig står i fare for å miste boligen under soning
- Ulik praksis på tiltak for å beholde bolig under soning
- Permisjoner blir utfordrende uten bolig
- NAV-veileder blir ofte «mellommann»
- Avslag på opplysning, råd og veiledning
- Investering

Utfordringer kommunale boliger

- Opparbeidet husleierestanse før og under soning
- UFB, endre adresse til soningssted. Ikke rettigheter på kommunal bolig i hjemkommune.
- Opplysning, råd og veiledning
- Individuell vurdering
- Samtaler/kartlegging
- Familie
- Holdninger
- Oppsøker tidligere nettverk

Utfordringer privat leieforhold

- Dårlige/ingen referanser
- Husleiegaranti/depositum
- Økonomi
- Individuell vurdering
- Ulik praksis om beløp på stønad
- Tilgang til PC under soning til oppfølging av henvendelser
- Tilnærmet umulig å skaffe seg bolig selv mens man soner

- For at domfelte skal få et tryggere møte med fremtiden på utsiden har regjeringen ytret et ønske om at alle skal ha tilbud om en varig bolig etter løslatelse.
- Det er kommunene som har hovedansvaret for å hjelpe vanskeligstilte på boligmarkedet.

For at dette skal bli en realitet kreves det innsats fra innsatte, kommune og kriminalomsorg underveis i fengselsoppholdet

Boligsituasjon for deltakerne ved soningsstart

Alder	Eier	Leier privat	Kommunal bolig	Uten bolig
30 -	3	10	1	5
30 +	14	7	6	13

Boligsituasjon etter løslatelse for deltakerne

Alder	Har bolig	Har ikke bolig
30 -	11	8
30 +	24	16

Helseproblematikk

Merkbar økning av innsatte med omfattende helseutfordringer, som somatiske sykdommer, aldersrelaterte lidelser og funksjonsnedsettelse.

- Tidlig inn med kartlegging og samarbeid med kommunen
- Boliger til de med store og sammensatte omsorgsbehov som følge av psykisk helse- og/eller rusutfordringer

Deltakere med rus og psykiatri problematikk

Alder	Rus og psykiatri
30 -	12
30 +	25

Individuell plan (IP)

Ja	Nei	Har ikke behov/ ønsker ikke
1	19	39

Utenforskap

Mangler motivasjon

- Økonomi
- Helse
- Språk
- Kultur
- Endringsvilje

Vil ikke

Mangler kvalifikasjon

- Utdanning
- Arbeidserfaring
- Evner
- Barn
- Bolig

Kan ikke

Mangler mulighet

- Referanser
- Store hull i CV
- NAV
- Arbeidsgivere

Får ikke

Kartlegging, holdninger og kommunikasjon

Utfordringer

- Rammebetingelser og systemets krav
- Brukers funksjon og hverdag
- Skam og skyldfølelse
- Brukers resurser, mestringstro og muligheter
- Være oppmerksom på hvordan dette har påvirket brukerens selvforståelse: Lav mestringsforventning? Psykiske helse? Skam?
- Sosiale og emosjonelle vansker
- Brukers egenopplevde helse
- Foruten utfordringer med generelle lærevansker, så oppleves også vansker med det sosiale spillet og psykiske vansker hos denne gruppa
- Hvordan de er preget av traumer, rus og kriminalitet
- Minoritetsbakgrunn

Refleksjonsspørsmål

- Stortingsmelding 39 (2020-21)

«Gjennomføring av straff og tilbakeføring til samfunnet skal legge til rette for at domfelte får en reel mulighet til å leve et liv uten kriminalitet.»

-Hva er kommunens rolle/ansvar i dette? Hva innebærer dette når det kommer til bolig?

-Hva mangler kommunene for å kunne legge til rette for en god start for den løslatte?

Refleksjonsspørsmål

Riksrevisjonens rapport (2022) peker på at det viktigste elementet fra tilbakeføringsgarantien fra 2007 var «forpliktende samarbeidsstrukturer mellom den domfelte, kriminalomsorgen og øvrige etater som skal bidra til at den domfelte får muligheter til opplæring, helse, velferds- og arbeidstjenester, økonomisk rådgiving, tilgang til **tilfredsstillende bolig** og bistand ved gjeldsproblemer.»

-Hva er en tilfredsstillende bolig? Hvordan sikre at den enkelte innsatte har en tilfredsstillende (egnet) bolig når vedkommende løslates? (Og hva med permisjoner)? Hva er kommunens rolle?

Refleksjonsspørsmål

- Hvordan sikre brukermedvirkning for den innsatte i boligspørsmål?